

16

Geïntegreerd maritiem beleid

Auteurs Ann-Katrien Lescrauwaet¹, Jan Mees¹, Patrick Roose², Gert Verreet³, Jesse Verhalle⁴

Lectoren Julian Barbieri⁵, Jan-Bart Calewaert⁶, Sheila Heymans⁸, Frank Maes⁹

¹ Vlaams Instituut voor de Zee (VLIZ)

² Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen (KBIN), Operationele Directie Natuurlijk Milieu (OD Natuur)

³ Departement Economie, Wetenschap en Innovatie (EWI)

⁴ FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu, Directoraat-generaal Leefmilieu, Dienst Marien Milieu

⁵ IOC UNESCO - Marine Policy and Regional Implementation Section

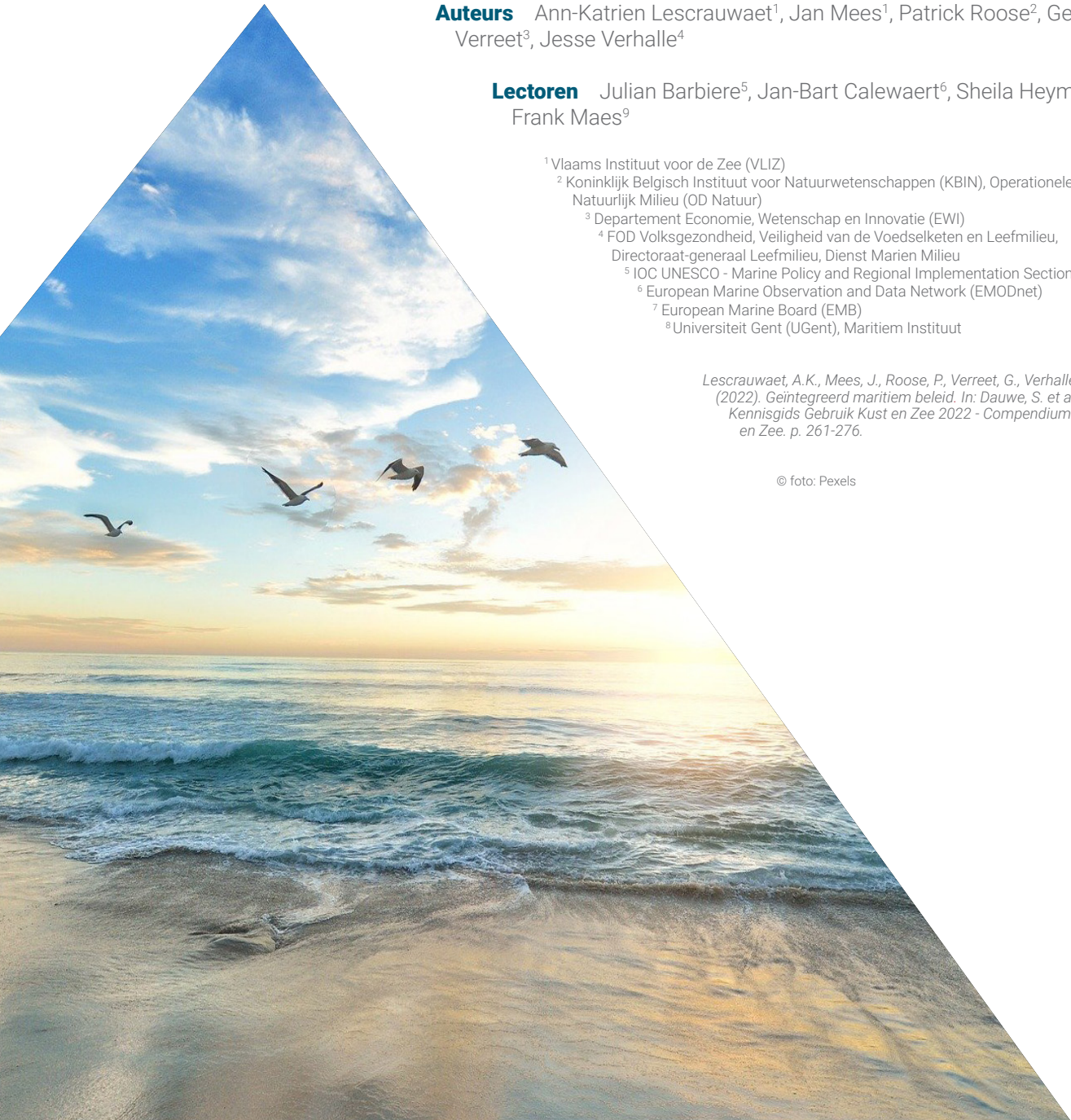
⁶ European Marine Observation and Data Network (EMODnet)

⁷ European Marine Board (EMB)

⁸ Universiteit Gent (UGent), Maritiem Instituut

Lescrauwaet, A.K., Mees, J., Roose, P., Verreet, G., Verhalle, J. (2022). Geïntegreerd maritiem beleid. In: Dauwe, S. et al. (Eds). Kennisgids Gebruik Kust en Zee 2022 - Compendium voor Kust en Zee. p. 261-276.

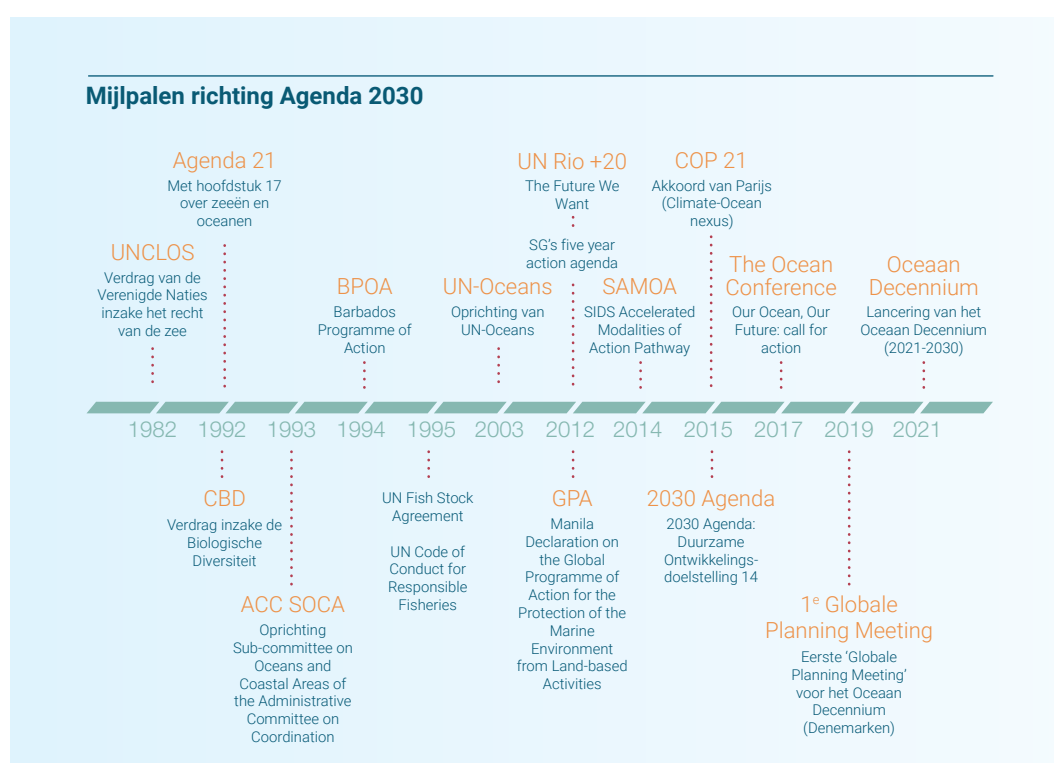
© foto: Pexels

16.1 Geïntegreerd beleid voor de oceaan

16.1.1 Agenda 2030: een globaal beleid voor duurzame ontwikkeling

In september 2015 aanvaardde de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (UNGA) de resolutie: *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development* (figuur 1). De *Agenda 2030* haalt klimaatswijziging aan als één van de belangrijkste huidige uitdagingen (SDG 13) en stelt dat de opwarming van de aarde, de zeespiegelstijging, de verzuring van de oceaan en andere gevolgen een ernstige bedreiging vormen voor de kustgebieden, in het bijzonder deze in laaggelegen gebieden. *SDG 14* beoogt het 'behoud en duurzaam gebruik van de oceaan, zeeën en mariene hulpbronnen voor een duurzame ontwikkeling'. De tien doelstellingen die *SDG 14* onderbouwen, richten zich onder meer op de reductie van mariene vervuiling en oceaanverzuring, het behoud en herstel van mariene en kust-ecosystemen, het beëindigen van illegale, ongemelde en ongereguleerde (IOO - IUU) visserij en het toekennen van zogenaamde perverse subsidies, en de ontwikkeling van de mariene onderzoekscapaciteit en transfer van technologie.

Figuur 1. Mijlpalen in het traject naar de globale Duurzame Ontwikkelingsagenda, de Agenda 2030 en de lancering van het VN-Oceaan Decennium.

Het akkoord van Parijs (2015) was de eerste van de Conferenties van de Partijen (COP) in het 'Raamverdrag van de Verenigde Naties inzake Klimaatverandering' (*United Nations Framework Convention on Climate Change, UNFCCC*) waar de intrinsieke band tussen klimaat en de oceaan erkend werd (UN 2015). Het UNFCCC is een cruciaal instrument in de aanpak van deze oceaan-klimaat connectie voor de Agenda 2030.

In België wordt de evolutie naar de SDG's opgevolgd door het *Federaal Planbureau*. In het 'Vizier2030' zet Vlaanderen 48 duurzaamheidsdoelstellingen voorop in uitvoering van de Agenda 2030. De oceaan-gerelateerde SDG's worden aangepakt door actief in te zetten op de doelstellingen van het *UN Decade of Ocean Science for Sustainable Development (2021-2030)* (het zogenaamd Oceaan Decennium).

16.1.2 VN-raamwerk en de geïntegreerde duurzaamheidsagenda voor de oceaan

16.1.2.1 UN-Oceans: Coördinatie tussen de VN-agentschappen

UN-Oceans (2003) (VN-resolutie [A/RES/68/70](#)) dient als Interinstitutioneel Samenwerkingsmechanisme voor verschillende oceaan-gerelateerde onderwerpen. *UN-Oceans* rapporteert aan de Algemene Vergadering van de VN (AAVN) via het informele consultatieve proces en de jaarlijkse Omnibus-resoluties en jaarverslagen over de oceaan en de zeeën (figuur 2). De volgende processen zijn vastgesteld onder de AVVN:

- Het VN-informele adviesproces over oceanen en het zeerecht (*the Consultative Process - ICP*), opgericht in 2002, als een intergouvernamenteel forum om oceaanaangelegenheden jaarlijks te bespreken;
- De Intergouvernamentele Conferentie die belast is met de ontwikkeling van een internationaal juridisch bindend instrument (ILBI) krachtens het VN-Zeerechtverdrag ([UNCLOS 1982](#)) inzake de instandhouding en het duurzame gebruik van de mariene biologische diversiteit van gebieden buiten de nationale jurisdictie ([BBNJ](#)) tegen 2020 (VN-resolutie [A/RES/72/249](#));
- Het reguliere proces voor globale rapportage en beoordeling van de toestand van het mariene milieu, inclusief sociaaleconomische aspecten (*the Regular Process*, VN-resoluties [A/RES/57/141](#) en [A/RES/58/240](#)) heeft tot doel de wetenschappelijke basis voor beleidsvorming te versterken. De eerste mondiale geïntegreerde mariene beoordeling, of *World Ocean Assessment* (WOA), legde de nadruk op een referentiekader. De tweede WOA evalueert trends en kennisleemtes (VN-resolutie [A/RES/71/257](#)). De WOA-II (*Volume I, Volume II* 2021) is een collectieve inspanning door meer dan 300 experts wereldwijd als ondersteuning van de SDG's en de tenuitvoerlegging van het Oceaan Decennium.

De VN-oceaanconferentie (New York, juni 2017) nam de intergouvernamentele overeengekomen politieke verklaring '*Our Ocean, our future: call for action*' aan. Deze verklaring was de uitkomst van zeven partnerschapsdialogen en meer dan 1.400 vrijwillige toezeggingen om de implementatie van SDG 14 en verwante doelstellingen te bevorderen (VN-resolutie [A/RES/71/312](#)). In 2017 werd Ambassadeur Peter Thomson benoemd tot speciaal VN-gezant voor de oceaan, om gevolg te geven aan de resultaten en de uitvoering van deze vrijwillige verbintenissen. De Wetenschappelijke Adviesraad van de VN-Secretaris-Generaal identificeerde acht grote maatschappelijke uitdagingen, inclusief de nood aan een verbeterd onderzoek en beheer voor de ontwikkeling van duurzame economieën gebaseerd op een degelijke kennis van de oceaan ([UNESCO 2016](#)).

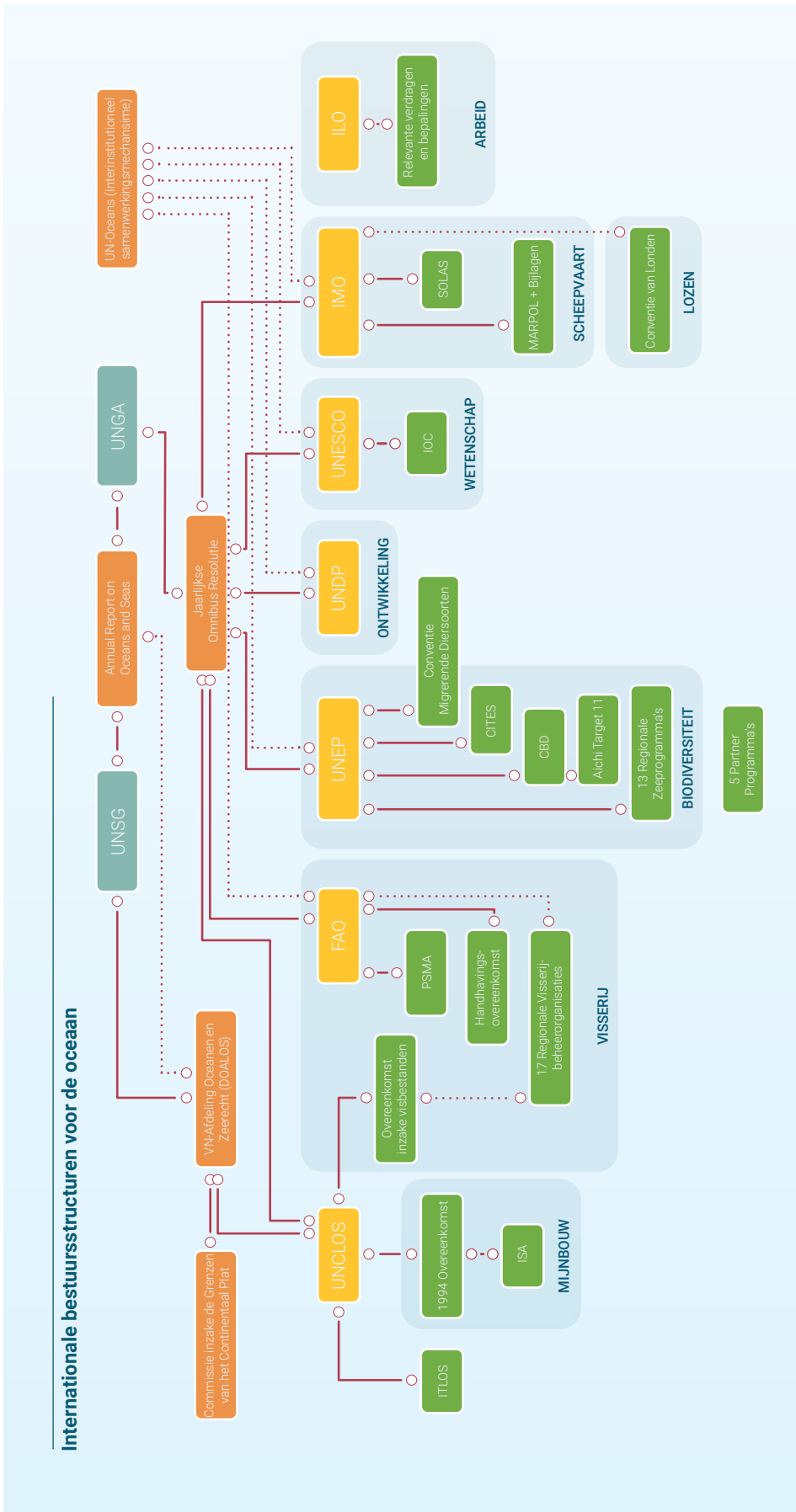
Een breed gedragen en richtinggevend principe in de VN-(milieu)verdragen, zoals het Biodiversiteitsverdrag (1992), is de 'ecosysteembenadering'. Deze beschouwt een gezond ecosysteem als basisvoorwaarde voor het ontwikkelen van een duurzame maritieme economie. De ecosysteembenadering is een richtsnoer in Europese (mariene) wetgeving en bij de doorvertaling ervan op nationaal niveau. Een overzicht van de VN-verdragen, inclusief het VN-Zeerechtverdrag, ook gekend als de 'Grondwet voor de oceaan' ([UNCLOS 1982](#)) is beschikbaar in [Maes et al. 2013](#) en [Verleye et al. 2018](#).

16.1.2.2 VN-Agenda voor Oceaanonderzoek: IOC UNESCO

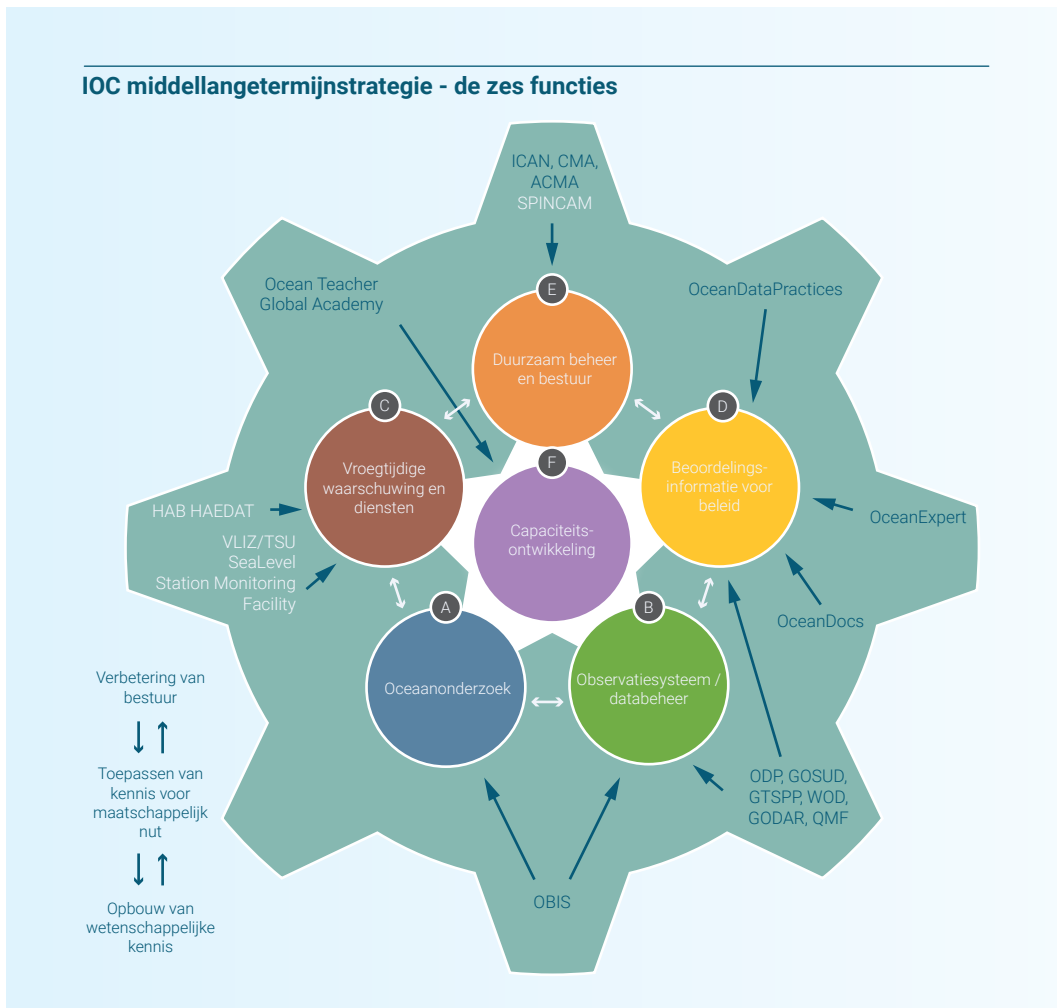
De Intergouvernamentele Oceanografische Commissie (*IOC*) van UNESCO (figuren 2 en 3) is het VN-orgaan dat belast is met de wereldwijde coördinatie en uitvoering van programma's voor oceaanonderzoek en -observatie, uitwisseling van gegevens en informatie, vroegtijdige waarschuwingsmechanismen, duurzaam beheer en capaciteitsontwikkeling met betrekking tot de oceaan, inclusief training.

In 2017 publiceerde het IOC het eerste *Global Ocean Science Report* ([GOSR 2017](#)), i.e. een beoordeling van de oceaanonderzoekscapaciteit op nationale, regionale en mondiale schaal, inclusief personeel, infrastructuur en publicaties. Een eerste actualisatie van dit rapport werd gepubliceerd in december 2020 ([GOSR 2020](#)).

Er wordt specifiek onderzoek uitgevoerd ter ondersteuning van de VN-organisaties die verantwoordelijk zijn voor de ontwikkeling van het beleid en de regelgeving, bv. op het gebied van visserij, scheepvaart, natuurbescherming en bescherming van de biodiversiteit. De recente uitbreiding van maritieme activiteiten richting het Noordpoolgebied en de diepzeegebieden vereist het aanpakken van belangrijke wetenschappelijke, technische en beleidskwesties. [UNCLOS deel XIII](#) en [deel XIV](#) bieden het wettelijk kader voor het uitvoeren van wetenschappelijk oceaanonderzoek en de overdracht van mariene technologie.

Figuur 2. Verenigde Naties structuren voor het beheer van de oceaan (Bron: Ocean Atlas 2017).

Figuur 3. De zes belangrijkste functies ter ondersteuning van de IOC-UNESCO Middellangetermijnstrategie (2014-2021).

16.1.2.3 VN-Decennium van Oceaanonderzoek voor Duurzame Ontwikkeling

In december 2017 besloot de AVVN (VN-resolutie [A/RES/72/73](#)) tot een wereldwijd VN-Decennium van Oceaanonderzoek voor Duurzame Ontwikkeling (2021-2030) ([UN Decade of Ocean Science for Sustainable Development](#)) als een gemeenschappelijk kader om ervoor te zorgen dat oceaanonderzoek de landen kan ondersteunen bij het bereiken van de SDG 14. In opdracht van de AVVN maakte de IOC een [Ocean Decade Implementation Plan](#) op in nauw overleg met de lidstaten, VN-organen, en betrokken instanties (zie verder **16.3.2 EU-wetenschaps- en innovatieagenda voor een duurzaam beheerde oceaan**). Dit Plan van Uitvoering omvat procesdoelstellingen op hoog niveau, en bepaalt de ambitie op het gebied van data- en kennisbeheer en capaciteitsontwikkeling. Bottom-up biedt het een kader voor samenwerking voor transformatieve acties die bijdragen aan op wetenschap gebaseerde oplossingen om de Agenda 2030 te verwezenlijken.

De Vlaamse mariene O&I-gemeenschap startte een participatief proces om de doelstellingen van het Oceaan Decennium te verspreiden en kansen te creëren voor oplossingsgericht onderzoek tussen onderzoek, beleid en industrie ([EWI/VLIZ/DBC 2021](#)). Een aantal initiatieven, bv. in oceanbiodiversiteitsgegevens en -observatie, zijn erkend en aangenomen als [Ocean Decade Actions](#). In een multilaterale context richten vlaggenschipprojecten die worden ondersteund door de Vlaamse [UNESCO Science Trust Funds](#) zich op capaciteitsontwikkeling, opleiding en gelijke toegang tot wetenschap en technologie die de kern vormen van een inclusieve benadering van het Oceaan Decennium, bv. de [Ocean Teacher Global Academy](#) en de [Ocean InfoHub](#).

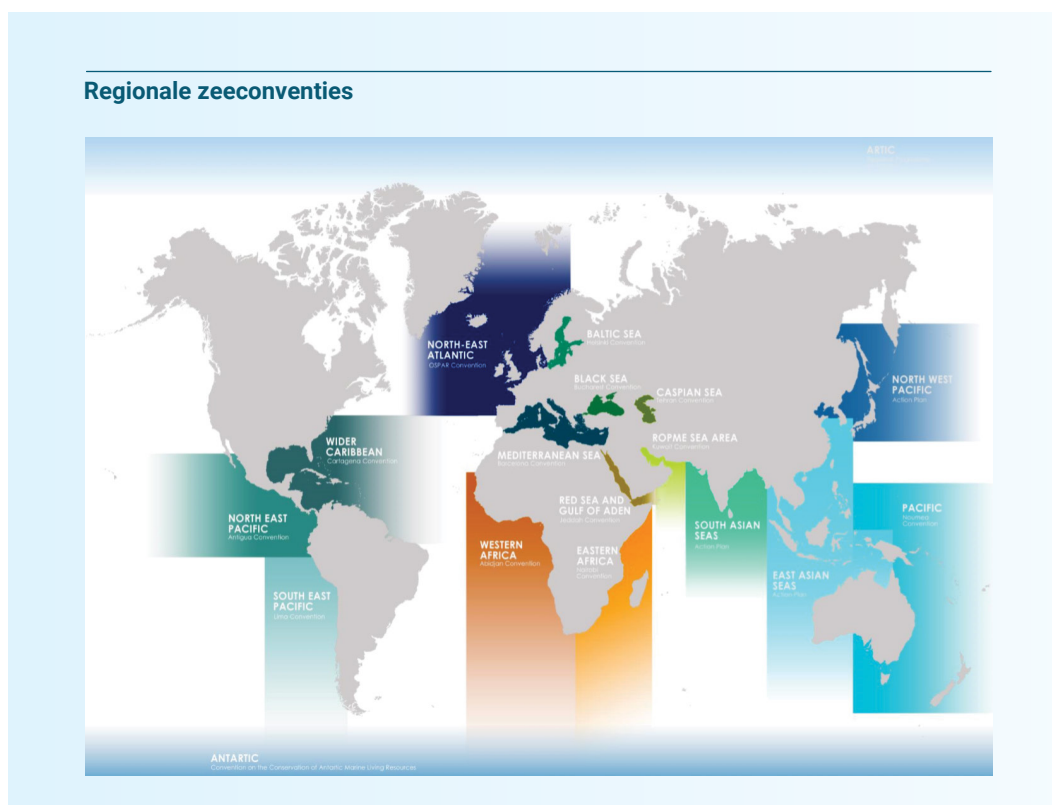

16.2 Niet-VN verdragen

16.2.1 Globale en regionale verdragen

Wereldwijde, niet-VN-verdragen, omvatten o.a. de [Ramsar-Convention](#) (1971) en de Internationale Overeenkomst voor de Regulering van de Walvisvaart (IWC 1946).

Op regionaal niveau zijn er veertien Regionale Zee Programma's die ook juridisch bindende niet-VN-verdragen hebben aangenomen voor de bescherming van het mariene milieu. De vier Europese regionale zeeverdragen omvatten het [Verdrag van Helsinki](#) (HELCOM 1974/1992) in de Baltische Zee, het [Verdrag van Barcelona](#) (1976) in de Middellandse Zee, het [Verdrag van Boekarest](#) (1992) in de Zwarte Zee en het [OSPAR-Verdrag](#) (1992) in het noordoostelijk deel van de Atlantische Oceaan en de Noordzee (figuur 4).

Figuur 4. (Niet-VN) regionale zeeverdragen wereldwijd (Bron: UNEP).

OSPAR is het mechanisme waarmee 15 nationale overheden en de EU samenwerken om het mariene milieu van de Noordoost-Atlantische Oceaan, inclusief de Noordzee, te beschermen (zie thema **Natuur en milieu**). Het werk van de OSPAR-commissie wordt gestuurd door het principe van de 'ecosysteembenadering' bij een geïntegreerd beheer van menselijke activiteiten in het mariene milieu. Het OSPAR-secretariaat treedt ook op als secretariaat voor het [Verdrag van Bonn](#) (1969), dat voorziet in een mechanisme waarmee de Noordzeelanden en de EU (de verdragsluitende partijen) samenwerken in de bestrijding van verontreiniging in het Noordzeegebied door maritieme rampen en chronische verontreiniging door schepen en offshore-installaties; en om gezamenlijk toezicht uit te oefenen als hulpmiddel bij het opsporen en bestrijden van vervuiling op zee. In dit verband hebben de [ministeriële Noordzeeconferenties en -verklaringen](#) (1984-2006) gezamenlijke acties uitgevoerd om de toestand van het milieu te beoordelen en de verontreiniging in de Noordzee te verminderen.

De [North-East Atlantic Environment Strategy \(NEAES\) 2030 \(2021\)](#) is voor de 16 verdragsluitende partijen van OSPAR het instrument om het OSPAR-Verdrag tot 2030 te implementeren. Deze strategie werkt rond vier grote thema's: schone zeeën; biologisch diverse zeeën; productieve en duurzame gebruikte zeeën; en zeeën die bestand zijn tegen klimaatverandering en oceaanzuivering. De strategie benadrukt ook het belang van OSPAR voor een regionale samenwerking. De verdragsluitende partijen hebben een implementatieplan opgesteld om de Strategie in praktijk te brengen en de voortgang ervan te beoordelen. Het is de OSPAR-bijdrage aan de Agenda 2030 en de SDG's.

Op internationaal niveau dient de Groep van Zeven (G7) als een forum voor sterk geïndustrialiseerde democratieën om het economisch, veiligheids- en energiebeleid te coördineren. De G7-leden Canada, Frankrijk, Duitsland, Italië, Japan, het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten hebben een aantal invloedrijke communiqués en blauwdrukken geïntroduceerd die zeer relevant zijn voor de oceaan, bv. de Tsukuba Verklaring (2016), Turijn (2017) en de Charlevoix Blauwdruk (2018) en het [Carbis Bay Communiqué \(2021\)](#) (zie ook **16.3.2 EU-wetenschaps- en innovatieagenda voor een duurzame oceaan** en de Compendium [Tijdslijn Oceaanbeleid](#)).

16.2.2 Mondiale samenwerking in oceaanonderzoek

Op mondiaal niveau werken een aantal relevante niet-VN-systemen en -netwerken samen bij het bevorderen van een onderzoeksagenda voor de oceaan en het mobiliseren van financiering voor oceaanonderzoek. Enkele voorbeelden van de meest actieve zijn het 'Partnerschap voor Observatie van de Mondiale Oceanen' (*Partnership for Observation of the Global Oceans, POGO*), het 'Platform voor Biodiversiteit en Ecosysteemdiensten' (*Platform on Biodiversity and Ecosystem Services, IPBES*), het [Future Earth Programma](#) met zijn samenwerking op het gebied van wetenschap en technologie voor samenwerking rond globale duurzame ontwikkeling, het 'Wetenschappelijk Comité voor Oceanisch Onderzoek' (*Scientific Committee on Oceanic Research, SCOR*) (onder de *International Science Council - ISC*), het [Belmont Forum](#) als een internationaal partnerschap van financieringsorganisaties en de 'Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling' (*OECD*) ([Future of the Ocean Economy, OECD 2019, Stevens et al. 2021](#)). Verschillende denktanken nemen concrete onderzoeksresultaten op in het formuleren van strategische beleidsaanbevelingen inzake de klimaat-oceaan nexus, zoals het *High Level panel for a Sustainable Ocean Economy* ([Hoegh-Guldberg, et al. 2019](#)).

16.3 Europese Unie

16.3.1 Het Europees geïntegreerd maritiem beleid

Het geïntegreerd maritiem beleid van de EU (GMB, COM (2007) 575) streeft naar verhoogde coördinatie inzake mariene en maritieme vraagstukken van de EU. Het omvat een aantal transversale beleidsinstrumenten en wordt gecoördineerd door het Directoraat-Generaal Maritieme Zaken en Visserij ([DG MARE](#)). De ecosysteembenadering is verankerd in het wettelijk kader van het GMB als een leidend beginsel voor het beheer van menselijke activiteiten in overeenstemming met het voorzorgsbeginsel.

De EU was al lang partij bij de regionale zeeverdragen in Europa en ontwikkelde haar waterbeleid in overleg met deze, meestal door lidstaten-gestuurde, organisaties. Een geïntegreerd beheer van het mariene milieu werd ingevoerd met de Kaderrichtlijn Water (KRW, Richtlijn 2000/60/EG). De KRW is van toepassing in kustwateren tot 1 nautische mijl (nm) zeewaarts vanaf de basislijn (i.e. laagwaterlijn) voor het bereiken van een goede ecologische toestand; voor bepaalde aspecten van de chemische waterkwaliteit is de KRW van toepassing op de gehele territoriale zee tot 12 nm. De Kaderrichtlijn Mariene Strategie (KRMS, Richtlijn 2008/56/EG) wordt beschouwd als de milieupijler van het GMB en streeft naar een 'goede milieutoestand' (GMT) voor alle zeeën onder de jurisdictie van de lidstaten. De lidstaten moeten zorgen voor een goede koppeling tussen deze twee kaders (KRMS en KRW). De KRMS en KRW zijn tevens complementair met andere milieुरichtlijnen, zoals de Habitat- (Richtlijn 92/43/EEG) en Vogelrichtlijn (Richtlijn 2009/147/EG) (Natura2000) (zie thema **Natuur en milieu**).

De Richtlijn voor maritieme ruimtelijke planning (MRP, Richtlijn 2014/89/EU) en de Aanbeveling inzake geïntegreerd beheer van kustgebieden (GBKG, 2002/413/EG) zijn belangrijke instrumenten binnen het toepassingsgebied van het GMB. De MRP-richtlijn ondersteunt de EU-strategie voor blauwe groei (COM (2012) 494) en de EU-strategie over een nieuwe aanpak voor een duurzame blauwe economie in de EU (COM (2021) 240). Deze laatste draagt tevens bij tot de verwezenlijking van de doelstellingen van de EU *Green Deal* en het Herstelplan. Door het (meervoudig) gebruik van de maritieme ruimte te optimaliseren, ondersteunt MRP ook een betere implementatie van de EU-milieuwetgeving, door de milieueffecten te verminderen.

De [EU Green Deal](#) (COM (2019) 640) streeft naar klimaatneutraliteit van de EU tegen 2050, waarbij de doelstellingen veel verschillende sectoren en velden beïnvloeden, waaronder de bouw, energie, transport, voedsel en biodiversiteit. Het heeft strategische implicaties voor de EU bij het aanpakken van de klimaat-biodiversiteit-nexus. Binnen dit kader is sinds 29 juli 2021 een [Europese Klimaatwet](#) (Verordening (EU) 2021/1119) in voege die onder andere de Europese doelstelling van klimaatneutraliteit tegen 2050 juridisch verankert.

De gezamenlijke EU-mededeling over internationaal oceaanbeheer (JOIN (2016) 49) en de Internationale Agenda voor Oceaanbeheer (*International Ocean Governance, IoG*) maken deel uit van het antwoord van de EU op de VN-

Agenda 2030 en zet de [EU-mondiale strategie](#) om in de praktijk. De loG agenda selecteerde 50 acties ten behoeve van een schone, gezonde, veilige en duurzaam beheerde oceaan. Het maakt integraal deel uit van de *EU Green Deal* en de EU-aanpak van, in het bijzonder, de SDG 14 'Leven in het water'. Het loG Forum, gecoördineerd door het European Marine Board, stelde een loG Agenda op ([loG Consortium 2021](#)).

16.3.1.1 De rol van het Europees Parlement en de Raad

Verschillende commissies van het Europees Parlement houden zich bezig met mariene en maritieme beleidskwesties. De interfractiewerkgroep 'Zeeën, rivieren, eilanden en kustgebieden' ([SEARICA](#)) heeft een lidmaatschap van 107 leden van het EU Parlement uit 23 lidstaten en zes politieke fracties die op een geïntegreerde manier werken aan specifieke oceaan- en kust gerelateerde dossiers. Terwijl binnen de Europese Commissie DG MARE instaat voor de thematische coördinatie, is het in de Raad van de EU de Raad Algemene Zaken en Externe Betrekkingen die bevoegd is inzake GMB.

16.3.2 EU wetenschaps- en innovatie agenda voor een duurzaam gebruik van de oceaan

Wetenschap en technologische innovatie zijn essentieel voor het bereiken van de duurzaamheidsdoelstellingen voor de oceaan. De EU-strategie voor marien en maritiem onderzoek (COM (2008) 534), gecoördineerd door het DG Onderzoek en Innovatie ([DG O&I](#)), biedt een referentiekader voor de integratie en verzameling van kennis en coördinatie van prioritaire onderzoeksactiviteiten. Mariene Kennis 2020 (COM (2010) 461) ondersteunt deze strategie door een gecoördineerde aanpak bij het verzamelen en integreren van mariene data.

Het DG O&I is verantwoordelijk voor het huidige Kaderprogramma Horizon Europe (2021-2027) (Verordening (EU) 2021/695) dat de klimaatverandering moet aanpakken, ondersteuning bieden voor het bereiken van de SDG's en de competitiviteit en groei in de EU stimuleren. Horizon Europe benadrukt de behoefte aan nieuwe vormen van beheer op het gebied van onderzoek, gericht op een dialoog tussen wetenschappers, beleidsmakers, industrie en de privésector, alsook de maatschappelijke belangengroepen (de zogenaamde *quadruple helix*). Deze elementen vormen ook de pijlers van de [Ostend Declaration \(2010\)](#) en de [Rome Declaration \(2014\)](#) en van de implementatie- en financieringsmechanismen van het EU-wetenschapsbeleid.

Als onderdeel van het Horizon Europe-programma heeft de EC de missie [Restore our Ocean and Waters by 2030](#) gelanceerd. Deze Missie heeft tot doel de Europese *Green Deal* waar te maken door ecosystemen en biodiversiteit te herstellen, vervuiling te bannen en de blauwe economie koolstofneutraal en circulair te maken. Het partnerschap [Climate neutral, sustainable and productive Blue Economy](#), dat in 2023 van start moet gaan, wordt ook uitgevoerd in het kader van Horizon Europe als een publiek initiatief met co-financiering door de EU, door nationale overheden en nationale onderzoeksfinanciers. Het heeft tot doel de versnippering van onderzoek en innovatie tegen te gaan door bestaande activiteiten en inspanningen te koppelen. Het beoogt op Europese schaal, regionale en nationale investeringen en de geïdentificeerde sociaal-politieke prioriteiten voor mariene en maritieme O&I te combineren en op elkaar af te stemmen. Beide initiatieven zullen een belangrijke rol spelen bij de uitvoering van de EU-strategie en haar bijdrage aan het VN-Oceaan Decennium.

De EU-aanpak ter versterking van de internationale samenwerking op het gebied van marien onderzoek en innovatie (COM (2021) 252) houdt ook in dat er actief wordt bijgedragen aan het Oceaan Decennium en verwijst naar een verhoogde steun voor de [All-Atlantic Ocean Research Alliance](#) (zie hieronder).

16.3.2.1 EU Integratie van Mariene Data en Informatieverzameling

Mariene Kennis 2020 (COM (2010) 461) – een onderdeel binnen het GMB – heeft tot doel mariene gegevens te ontsluiten uit verschillende bronnen die zijn opgeslagen in databanken verspreid over heel Europa. Het doel is om de toegang tot de op kwaliteit gecontroleerde mariene gegevens efficiënter te organiseren, de kennis van de oceaan te vergroten en de risico's die gepaard gaan met het gebruik ervan te verminderen. De kern van Mariene Kennis 2020 is het Europese Marien Observatie- en Data Netwerk ([EMODnet](#)), dat bestaat uit een samenwerking van meer dan 150 partnerorganisaties. EMODnet integreert maritieme gegevens, dataproducten en metadata van verschillende bronnen, en biedt via het centrale webportaal op uniforme wijze toegang tot thematische gegevens: bathymetrie, geologie, zeebodemhabitats, chemie, biologie, fysische parameters en menselijke activiteiten.

Informatiesystemen en -richtlijnen ter ondersteuning van sectorale EU maritieme beleidsinstrumenten:

- De *Data Collection Framework* voor het GVB (DCF);
- De infrastructuur voor ruimtelijke informatie in Europese Gemeenschap (INSPIRE-Richtlijn);
- De gemeenschappelijke gegevensuitwisselingsstructuur voor het marien milieu van de EU (CISE);
- Het waterinformatiesysteem voor Europa (WISE) en *WISE-marine* voor de KRMS;
- Het biodiversiteitsinformatiesysteem voor Europa (BISE);
- Het Europees platform voor Klimaataanpassing (CLIMATE-ADAPT);
- De monitoringsdienst voor het marien milieu (CMEMS), de mariene component van het COPERNICUS-initiatief (voormalig GMES);
- De *Europese Atlas van de zeeën*, verhoogt de zichtbaarheid van het maritieme Europa.

Onder invloed van *Open Access* als maatschappelijke beweging kent het databeleid van de verschillende systemen een snelle ontwikkeling. In 2018 lanceerde de EC een routekaart voor het ontwikkelen van de *European Open Science Cloud* (EOSC, SWD (2018) 83). EOSC wil het *Open Science*-concept en de digitale transformatie in het onderzoek bewerkstelligen. Het heeft als doel de onderzoekers in de EU toegang te verschaffen tot alle publiek gefinancierde onderzoeksgegevens, over grenzen en disciplines heen. EOSC moet toegevoegde waarde creëren inzake schaal en interdisciplinariteit, en als hefboom dienen voor innovatie.

16.3.2.2 Strategische Onderzoeks- en Innovatie Agenda's voor een duurzaam gebruik van de oceaan

Oceaanonderzoek brengt inherent hoge kosten en onderzoeksfaciliteiten met zich mee die niet altijd toegankelijk zijn voor Europese onderzoekers. Het afstemmen van doelstellingen en het bundelen van beschikbare financiële middelen en capaciteiten vergemakkelijkt een effectieve aanpak van grote maatschappelijke uitdagingen. Het stimuleert de overdracht van wetenschappelijke informatie en kennis naar onderzoeks- en innovatieve toepassingen (*Rome Declaration 2014*, *Mariene Kennis 2020*, *Navigating the Future V*, *European Marine Board 2019*).

In de EU worden onderzoeksagenda's voornamelijk bepaald door de lidstaten en 88% van de publieke investering in onderzoek en ontwikkeling (O&O) wordt ontworpen, gefinancierd en geëvalueerd op nationaal en (sub)nationaal niveau (*Acheson et al. 2012*). *Joint Programming* (JP) biedt een coördinatieplatform aan de EU-lidstaten om nationale budgetten en onderzoeksmiddelen van onderzoeksorganisaties te bundelen. Dit kan bv. door het opstellen van gezamenlijke onderzoeksagenda's en het afstemmen van de prioriteiten voor een langetermijnsamenwerking. Sinds 2009 werden tien *Joint Programming Initiatives* (JPI's) gelanceerd, onder meer *Healthy and Productive Seas and Oceans* (JPI-Oceans), dat initiatieven ontwikkelt in het kader van haar *Strategic Framework 2021-2025* (2021).

JPI-Oceans coördineert ook de Strategische Onderzoek en Innovatie Agenda (SRIA) voor het partnerschap 'Climate neutral, sustainable and productive Blue Economy', voortbouwend op de prioriteiten zoals gedefinieerd in de bestaande SRIA's voor de EU-zeebekkens: de *SRIA voor de Middellandse Zee, de Zwarte Zee, de Baltische Zee en de Noordzee*, alsook de ontwikkelingen in de Atlantische Oceaan in het kader van de *Galway en Belém Verklaringen* en het *Atlantic Action Plan 2.0*. De ontwikkeling van deze Strategische Agenda's en routekaarten voor O&I werden ondersteund door Horizon 2020 (voorganger van Horizon Europe) via het *Coordination and Support Actions* instrument (*AORA-CSA*, *AANChOR-CSA*, *BlueMed CSA*, *Black Sea CONNECT* en *BANOS CSA*). Ze tonen de haalbaarheid van beleidsdoelen aan op schaal van de zeebekkens en maken het mogelijk om gemeenschappelijke problemen samen aan te pakken.

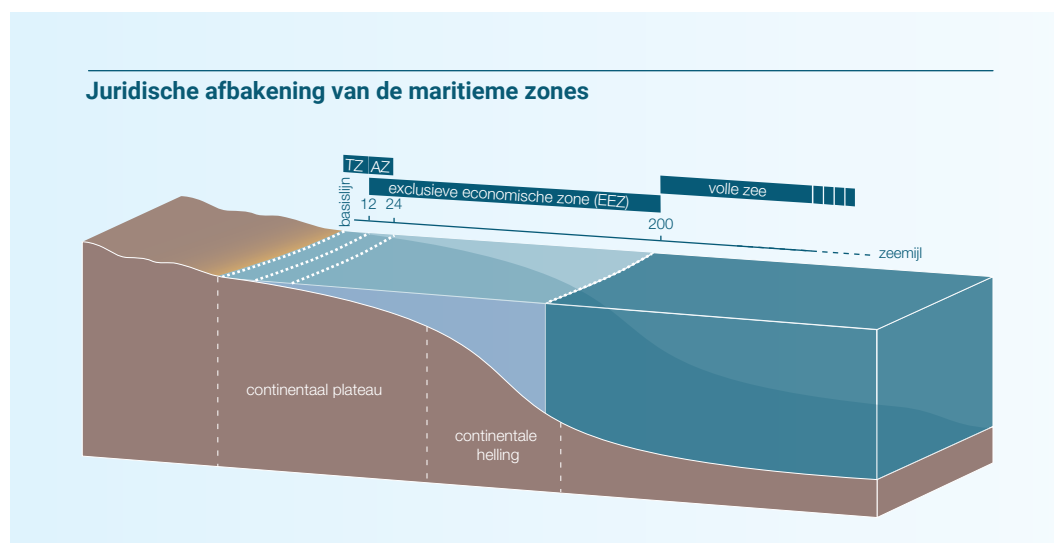
Het gezamenlijke onderzoeks- en ontwikkelingsprogramma *BONUS Joint Research and Development programme*, gebaseerd op artikel 185 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU - TFEU), was ontworpen om aan de onderzoeks- en ontwikkelingsbehoeften van de Baltische Zee te voldoen en werd gezamenlijk gefinancierd door de EU en de betrokken landen. Een samenwerking om BONUS uit te breiden in een tweelingprogramma met de Noordzee (*BANOS CSA*) werd ontwikkeld (2018-2021) met steun van het EU Horizon 2020-financieringsprogramma.

In het noordoostelijke deel van de Atlantische Oceaan is een maritieme strategie voor slimme, duurzame en inclusieve groei overeengekomen door Portugal, Spanje, Frankrijk, Ierland en het Verenigd Koninkrijk (2011). De samenwerking in de Noord-Atlantische Oceaan werd verder versterkt door de Verklaring van Galway (*Galway Statement on Atlantic Ocean Cooperation 2013*), waarmee de onderzoeksalliantie voor de Atlantische Oceaan (*AORA*) tussen de EU, de VS en Canada werd opgericht. De AORA heeft tot doel de samenwerking van de partners inzake oceaanobservatie in de Atlantische Oceaan te verdiepen, inclusief de effecten van de nabijgelegen Noordelijke IJszee (COM (2013) 279). De *Belém Verklaring*, een gezamenlijke verklaring tussen de EU, Brazilië en Zuid-Afrika (juli 2017) naar aanleiding van de *Verklaring van Galway*, tilt deze samenwerking in de hele Atlantische Oceaan en de aangrenzende landen, op een hoger geografisch niveau.

16.4 België: Federale en Vlaamse wetgeving en beleidsinstrumenten voor een geïntegreerd maritiem beleid

16.4.1 Marien ruimtelijk plan voor België

Het Belgisch marien/maritiem beleid wordt grotendeels gestuurd door internationale verdragen en beleidsinstrumenten, inclusief de Europese en regionale akkoorden (zie **16.1 Geïntegreerd beleid voor de oceaan**, **16.2 Niet-VN verdragen** en **16.3 Europese Unie**). Conform het internationaal VN-Zeerechtverdrag (UNCLOS 1982), beschikken kuststaten over soevereiniteit in de territoriale zee en bepaalde soevereine rechten in de aansluitende zone, de exclusief economische zone (EEZ) en op het continentaal plat (zie figuur 5).

Figuur 5. Juridische afbakening van de maritieme zones zoals beschreven in het Zeerechtverdrag (TZ: territoriale zee, AZ: aansluitende zone).

In uitvoering van het VN-Zeerechtverdrag (UNCLOS) publiceerde België twee belangrijke wetten (Somers en Maes 2011):

- De wet betreffende de Exclusieve Economische Zone (EEZ) van België (EEZ-wet van 22 april 1999) en tot wijziging van de wet van 13 juni 1969 inzake de exploitatie van het continentaal plat;
- De wet ter bescherming van het mariene milieu en ter organisatie van de mariene ruimtelijke planning in de zeegebieden onder de rechtsbevoegdheid van België (MMM-wet van 20 januari 1999, meermaals gewijzigd en laatst door de wet van 20 juli 2012).

Algemeen genomen, is de Belgische federale overheid bevoegd voor de meeste activiteiten die zeewaarts plaatsvinden van de basislijn, zoals onder meer het milieubeleid, scheepvaart, ontginning van delfstoffen en offshore energie. De Vlaamse overheid is verantwoordelijk voor onder meer zeevisserij, scheepvaartbegeleiding, baggeren, loodsen, redding op zee, ruimen van wrakken en kustverdedigingswerken (bijzondere wet van 8 augustus 1980, zie ook Maes et al. 2013 voor een overzicht van de bevoegdheidsverdelingen in mariene wateren en kustzone in België). Met het samenwerkingsakkoord van 8 juli 2005 tussen de federale staat en het Vlaamse Gewest betreffende de oprichting en de samenwerking in een **structuur Kustwacht** werd een georganiseerd kader voor coördinatie en onderling overleg tussen verschillende beleidsdomeinen met betrekking tot de zee ingesteld (wet van 4 april 2006, decreet van 17 maart 2006).

In 2003, werd een federale minister aangeduid met een coördinerende functie voor alle federale bevoegdheden op het Belgisch deel van de Noordzee (BNZ). De minister van Noordzee is ook bevoegd voor mariene ruimtelijke planning (MRP) (Pecceu et al. 2016). In België introduceert de wet van 20 juli 2012 betreffende de organisatie van de mariene ruimtelijke planning het concept van MRP in de wet van 20 januari 1999 ter bescherming van het mariene milieu. De focus van de wet ligt op het planningsproces, de stakeholderparticipatie, het openbaar onderzoek en de strategische milieueffectenbeoordeling. De wet definieert het MRP als 'een plan dat de gewenste ruimtelijke driedimensionale en temporele structuur van de menselijke activiteiten organiseert, op basis van een langetermijnvisie en aan de hand van duidelijke economische, sociale en ecologische doelstellingen'. De wet verleent aan het MRP een bindend karakter en stelt een zesjaarlijkse herziening voorop. Het KB van 13

november 2012 legt de procedure vast voor de aanneming van een MRP, de procedure voor een tussentijdse wijziging en de instelling van een Raadgevende Commissie (samengesteld uit alle bevoegde federale en Vlaamse overheidsinstanties) met adviesbevoegdheid ingesteld. Het MRP wordt eveneens door een KB vastgesteld, bij een besluit na overleg in de federale ministerraad. Doordat het BNZ volledig omsloten wordt door de EEZ van de naburige landen, is het doelmatig en duurzaam inzetten van ruimte en het uitwerken van een langetermijnvisie voor ruimtegebruik op zee potentieel onderhevig aan de beleidskeuzes van de omliggende staten. Om die reden stelt het KB dan ook een verplichting in om een grensoverschrijdend overleg te organiseren om zo afstemming met de buurlanden te verzekeren.

België beschikt sinds 2014 over een wettelijk verankerd marien ruimtelijk plan (MRP 2014-2020, KB van 20 maart 2014, zie ook [Maes en Seys 2014](#), [Van de Velde et al. 2014](#)). Het huidige marien ruimtelijk plan (MRP 2020-2026, KB van 22 mei 2019, zie ook [Verhalle en Van de Velde 2020](#)) voorziet in een juridisch kader voor alle activiteiten op zee (figuur 6). Het MRP 2020-2026 introduceert o.a. een tweede habitatrichtlijngebied, stelt de 'Prinses Elisabeth-zone' in voor bijkomende hernieuwbare energieproductie en voorziet in vijf zones voor commerciële en industriële activiteiten (CIA-zones) (KB van 22 juli 2019, KB van 4 februari 2020).

In het kader van de herziening van het MRP initieerde de minister van de Noordzee een Noordzeeraad die de ontwikkeling van een Noordzeevisie 2050 op zich nam ([De Backer 2017](#)). Momenteel zet de [Think Tank North Sea](#) de dynamiek van de Noordzeeraad voort als een neutrale entiteit waarin wetenschap, beleid, middenveld, industrie en maatschappij zich buigen over thema's met betrekking tot de Noordzee. De denktank wordt gecoördineerd door wetenschappelijke instellingen (trekkers zijn KBIN-OD Natuur en VLIZ) en zoekt aansluiting bij de grote maatschappelijke uitdagingen (zie [Maes et al. 2013](#) voor een overzicht en traject van MRP in België, en de themahoofdstukken van de **Kennisgids Gebruik Kust en Zee 2022** ([Dauwe et al. 2022](#)) voor specifiek ruimtegebruik in het MRP naar gebruikersfunctie; zie ook www.marinespatialplan.be).

16.4.2 Duurzaam beheer van menselijke activiteiten op zee

België heeft sinds het begin van de jaren '70 een marien beleid gevoerd conform de resoluties van de internationale conventies die het heeft ondertekend en de Ministeriële Noordzeeconferenties (zie **16.2 Niet-VN verdragen**). Het merendeel hiervan blijft tot op heden van kracht. De juridische omzetting van de KRMS in nationale wetgeving (KB van 23 juni 2010) is een hoeksteen voor de coördinatie van MRP binnen het BNZ. In navolging van deze nationale implementatie en als eerste zesjaarlijkse herziening, heeft België voor het BNZ een actualisatie van de initiële beoordeling van de staat van het mariene milieu ([Belgische Staat 2018a](#)) opgesteld, inclusief een actualisatie van de socio-economische analyse van de gebruikers van het BNZ ([Belgische Staat 2018b](#)) ([KBIN-OD Natuur](#)). Verder werd ook de omschrijving van de goede milieutoestand en vaststelling van milieudoelen ([Belgische Staat 2018c](#)) geüpdatet. Vervolgens werd door de BMM een actualisatie van het monitoringsprogramma ([Belgische Staat 2020](#)) opgesteld dat het mogelijk moet maken de evolutie van de gezondheidstoestand van het milieu te meten. Op basis van de analyse van de monitoringsresultaten tijdens de eerste cyclus werd door de Dienst Marien Milieu een maatregelenprogramma opgesteld ([Belgische Staat 2016](#)), waarin bijkomende noodzakelijke maatregelen beschreven worden voor het bereiken van de goede milieutoestand. Een nieuw maatregelenprogramma wordt verwacht in 2022. Inmiddels worden in dit kader ook studies verricht voor het herstel en versterking van de grindbedden en de teloorgegane oesterbedden. Elke zes jaar (2024, 2030, etc.) moet de evaluatie herzien worden en indien nodig herwerkt worden in functie van de resultaten die werden behaald aan de hand van het monitorings- en maatregelenprogramma ([DG Leefmilieu 2012](#)) (zie ook thema **Natuur en milieu**).

Menselijke activiteiten op zee moeten worden uitgevoerd in overeenstemming met de eis tot bescherming en instandhouding van het mariene milieu en het concept 'duurzaam gebruik van mariene goederen en diensten'. Vergunningen en milieueffectenrapportages (MER) zorgen voor een afstemming van de verschillende gebruikersfuncties in het BNZ. Het KB van 7 september 2003 en het KB van 9 september 2003 introduceerden een procedure voor het bekomen van een vergunning en de plicht tot het uitvoeren van een milieueffectenbeoordeling (MEB) voor activiteiten die vallen onder artikel 25 van de wet van 20 januari 1999. Om een vergunning te verkrijgen moet de aanvrager een MER opstellen en bij de aanvraag voegen. Deze MER schat de impact in van de voorgestelde activiteit en voorziet waar nodig in alternatieven. Op basis van de MER en de aanvraag maakt de Operationele Directie Natuurlijk Milieu (KBIN-OD Natuur) een MEB op. Deze MEB is het wetenschappelijk advies over de vergunningsaanvraag. Vervolgens wordt dit advies doorgestuurd naar de Dienst Marien Milieu van de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu. Deze dienst kan zijn advies bijvoegen, waarna het dossier wordt voorgelegd aan de bevoegde minister voor een finale beslissing. De commerciële visserij, het wetenschappelijk onderzoek op zee en de scheepvaart zijn niet onderhevig aan deze vergunnings- en MEB-verplichting.

— Belgisch deel van de Noordzee	— Natura2000-netwerk	— Zone hernieuwbare energie
— 12-mijlsgrens	— Vogelrichtlijngebied	— Zone voor een installatie voor het transport van elektriciteit
✕ Erkende scheepswrakken, met ruimtelijke beschermingsmaatregelen	— Controle- of exploitatiezone	— Vlaamse Banken
• Radartoren	— Scheepsroutersysteem	— Vlakte van de Raan
• Meetpaal	— Projectzone	— RAMSAR
□ Exploratiezone nieuwe zandwinningsgebieden	— Zone voor militaire activiteiten	— Scheepvaart
□ Uitbreidingszone haven	— Monitoringgebied	— Kalibratiegebied akoestische instrumenten
□ Zoekzone bodemintegriteit	— Projectzone mariene innovatielocatie	— Testzone zeevering
□ Munitiestortplaats Paardenmarkt	— Te vermijden gebied	— Ankergebied
□ Zone voor aquacultuur	— Vervangingszone baggerstorten	— Zone voor kabels en pijpleidingen
□ Zone voor aquacultuur en passieve visserij	— Zone voor storten van baggerspecie	

Figuur 6. Geïntegreerde visiekaart voor het BNZ (Bron: KBIN, MarieneAtlas.be (gebaseerd op KB 22 mei 2019 (MRP 2020-2026)), Kustportaal).

In het BNZ zijn drie vogelrichtlijngebieden en twee habitatrichtlijngebieden aangeduid. Menselijke activiteiten die plaatsvinden binnen deze gebieden en een mogelijks significante impact kunnen hebben op deze gebieden, dienen de zogeheten 'passende beoordeling' te ondergaan. Hierbij worden de geschatte milieueffecten van de activiteit afgetoetst met de instandhoudingsdoelstellingen die bepaald zijn voor de gebieden in kwestie (zie ook thema **Natuur en milieu**).

16.4.3 Geïntegreerd beheer van kustgebieden

Geïntegreerd beheer van kustgebieden (GBKG) wordt in de Europese lidstaten voornamelijk gestimuleerd door de Aanbeveling betreffende de uitvoering van een geïntegreerd beheer van kustgebieden in Europa (2002/413/EG). De 'GBKG-aanbeveling' biedt als beleidskader een gemeenschappelijke visie en standaard voor alle lidstaten. De aanbeveling volgde op een reeks Europese charters en besluiten gericht op ruimtelijke planning en bescherming van de kustlijn, en kwam er naar aanleiding van [Hoofdstuk 17](#) van Agenda 21 ([Maelfait et al. 2013](#)).

Een geïntegreerd beheer leidt tot een meer kwalitatief en duurzaam beleid, en is volgens wetenschappelijk onderzoek ook kostenbesparend ([EC 2000](#)). In het eerste Belgische Aanbevelingsrapport [GBKG 2006](#) worden een aantal aanbevelingen gedaan om het kustbeleid gezamenlijk en duurzaam aan te pakken. In het Belgische aanbevelingsrapport [GBKG 2010](#) worden de realisaties ten opvolging van deze aanbevelingen verder toegelicht voor de periode 2006-2010. In een terugblik op 20 jaar gebiedsgerichte werking in West-Vlaanderen ([Mees en Lescauwae 2016](#)) wordt het GBKG-instrument en de impact aan een kritische blik onderworpen.

De Belgische kustwateren behoren tot het Internationale Stroomgebiedsdistrict van de Schelde dat beheerd wordt door de drie gewesten, de federale overheid alsook Frankrijk en Nederland (zie thema **Schelde-estuarium**). De internationale coördinatie vindt plaats via de Internationale Scheldec commissie (ISC) (i.e. Scheldeverdrag), terwijl de nationale afstemming gebeurt via het Coördinatiecomité Internationaal Milieubeleid (CCIM) (samenwerkingsovereenkomst van 5 april 1995), getrokken door de federale overheid. Voor een uitgebreid overzicht van de relevante instanties en regionale, tri- en bilaterale verdragen voor het Belgisch deel van de Noordzee (BNZ) en aanpalende estuaria wordt verwezen naar [Verleye et al. \(2018\)](#).

Referentielijst wetgeving

Overzicht van de relevante regelgeving op internationaal ('Jaar A': jaar afsluiting; 'Jaar IWT': jaar inwerkingtreding), Europees, federaal en Vlaams niveau. Voor de geconsolideerde Europese beleidscontext wordt doorverwezen naar [Eurlex](#). De nationale regelgeving kan geraadpleegd worden via het [Belgisch Staatsblad](#) en de [Justel-databanken](#), de Vlaamse wetgeving kan geraadpleegd worden via [Codex Vlaanderen](#).

Internationale verdragen en overeenkomsten			
Afkorting	Titel	Jaar A	Jaar IWT
ICRW	Internationaal verdrag tot regeling van de walvisvangst	1946	1948
Bonn Akkoord	Overeenkomst inzake samenwerking bij de bestrijding van verontreiniging van de Noordzee door olie en andere schadelijke stoffen	(1969) - 1983	1989
RAMSAR	Overeenkomst inzake watergebieden van internationale betekenis, in het bijzonder als verblijfplaats voor watervogels	1971	1975
Verdrag van Helsinki	Verdrag ter bescherming van het mariene milieu in het Oostzeegebied	(1974) - 1992	(1992) - 2000
Verdrag van Barcelona	Verdrag inzake de bescherming van de Middellandse Zee tegen verontreiniging	1976	1978
UNCLOS	Verdrag van de Verenigde Naties inzake het recht van de zee (VN-Zeerechtverdrag)	1982	1994
CBD	Verdrag van Rio de Janeiro inzake biologische diversiteit (Biodiversiteitsverdrag)	1992	1993
Verdrag van Boekarest	Verdrag inzake de bescherming van de Zwarte Zee tegen verontreiniging	1992	1994
OSPAR	Verdrag inzake de bescherming van het mariene milieu in het noordoostelijk deel van de Atlantische Oceaan	1992	1998
Parijs Akkoord	Overeenkomst van Parijs inzake klimaatverandering	2015	2016

Europese wetgeving en beleidscontext			
Afkorting	Titel	Jaar	Nummer
Mededelingen			
COM (2007) 575	Mededeling van de Commissie: Een geïntegreerd maritiem beleid voor de Europese Unie	2007	575
COM (2008) 534	Mededeling van de Commissie - Een Europese strategie voor marien en maritiem onderzoek: een coherent kader voor de Europese onderzoeksruimte ter ondersteuning van het duurzame gebruik van oceanen en zeeën	2008	534
COM (2008) 768	Mededeling van de Commissie - Windenergie op zee - Er is actie nodig om de doelstellingen van het energiebeleid voor 2020 en verder te realiseren	2008	768
COM (2009) 8	Mededeling van de Commissie - Strategische doelstellingen en aanbevelingen voor het zeevervoersbeleid van de EU tot 2018	2009	8
COM (2009) 10	Mededeling van de Commissie - Mededeling en actieplan met het oog op de instelling van een Europese maritieme ruimte zonder grenzen	2009	10
COM (2009) 536	Mededeling van de Commissie - Ontwikkeling van de internationale dimensie van het geïntegreerd maritiem beleid van de Europese Unie	2009	536
COM (2009) 538	Mededeling van de Commissie - Naar de integratie van de maritieme bewaking: Een gemeenschappelijke gegevensuitwisselingstructuur voor het maritieme gebied van de EU	2009	538
COM (2010) 461	Mededeling van de Commissie: Mariene Kennis 2020 - mariene gegevens en observatie voor slimme en duurzame groei	2010	461
COM (2010) 2020	Europa 2020 - een strategie voor slimme, duurzame en inclusieve groei	2010	2020
COM (2011) 782	Mededeling van de Commissie: Ontwikkeling van een maritieme strategie voor het gebied van de Atlantische Oceaan	2011	782
COM (2012) 494	Mededeling van de Commissie: Blauwe groei - Kansen voor duurzame mariene en maritieme groei	2012	494
COM (2014) 254	Mededeling van de Commissie - Innovatie in de blauwe economie: het werkgelegenheids- en groeipotentieel van onze zeeën en oceanen benutten	2014	254

Europese wetgeving en beleidscontext (vervolg)			
Afkorting	Titel	Jaar	Nummer
COM (2014) 451	Mededeling van de Commissie - Een beter situationeel bewustzijn dankzij nauwere samenwerking tussen autoriteiten voor maritieme bewaking; volgende stappen in het kader van de gemeenschappelijke gegevensuitwisselingsstructuur (CISE) voor het maritieme gebied van de EU	2014	451
COM (2021) 240	Mededeling van de Commissie over een nieuwe aanpak voor een duurzame blauwe economie in de EU De blauwe economie van de EU transformeren voor een duurzame toekomst	2021	240
COM (2021) 252	Mededeling van de Commissie over de totaalaanpak voor onderzoek en innovatie - De strategie van Europa voor internationale samenwerking in een veranderende wereld	2021	252
Richtlijnen			
Richtlijn 92/43/EEG	Richtlijn inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (Habitatrichtlijn)	1992	43
Richtlijn 2000/60/EG	Richtlijn tot vaststelling van een kader voor communautaire maatregelen betreffende het waterbeleid (Kaderrichtlijn Water)	2000	60
Richtlijn 2007/2/EG	Richtlijn tot oprichting van een infrastructuur voor ruimtelijke informatie in de Gemeenschap (Inspire)	2007	2
Richtlijn 2008/56/EG	Richtlijn tot vaststelling van een kader voor communautaire maatregelen betreffende het beleid ten aanzien van het mariene milieu (Kaderrichtlijn Mariene Strategie)	2008	56
Richtlijn 2009/147/EG	Richtlijn inzake het behoud van de vogelstand (Vogelrichtlijn)	2009	147
Richtlijn 2014/89/EU	Richtlijn tot vaststelling van een kader voor maritieme ruimtelijke planning (MRP-Richtlijn)	2014	89
Verordeningen			
Verordening (EU) 2021/695	Verordening tot vaststelling van Horizon Europa - het kaderprogramma voor onderzoek en innovatie, tot vaststelling van de regels voor deelname en verspreiding en tot intrekking van Verordeningen (EU) nr. 1290/2013 en (EU) nr. 1291/2013	2021	695
Verordening (EU) 2021/1119	Verordening tot vaststelling van een kader voor de verwezenlijking van klimaatneutraliteit, en tot wijziging van Verordening (EG) nr. 401/2009 en Verordening (EU) 2018/1999 (Europese klimaatwet)	2021	1119

Belgische en Vlaamse wetgeving		
Afkorting	Titel	Dossiernummer
Koninklijke besluiten		
KB van 7 september 2003	Koninklijk besluit houdende de procedure tot vergunning en machtiging van bepaalde activiteiten in de zeegebieden onder de rechtsbevoegdheid van België	2003-09-07/32
KB van 9 september 2003	Koninklijk besluit houdende de regels betreffende de milieu-effectenbeoordeling in toepassing van de wet van 20 januari 1999 ter bescherming van het mariene milieu in de zeegebieden onder de rechtsbevoegdheid van België	2003-09-09/30
KB van 23 juni 2010	Koninklijk besluit betreffende de vaststelling van een kader voor het bereiken van een goede oppervlaktewatertoestand	2010-06-23/04
KB van 23 juni 2010	Koninklijk besluit betreffende de mariene strategie voor de Belgische zeegebieden	2010-06-23/05
KB van 13 november 2012	Koninklijk besluit betreffende de instelling van een raadgevende commissie en de procedure tot aanneming van een marien ruimtelijk plan in de Belgische zeegebieden	2012-11-13/07
KB van 20 maart 2014	Koninklijk besluit tot vaststelling van het marien ruimtelijk plan	2014-03-20/03
KB van 22 mei 2019	Koninklijk besluit tot vaststelling van het marien ruimtelijk plan voor de periode van 2020 tot 2026 in de Belgische zeegebieden	2019-05-22/23
KB van 11 juni 2019	Koninklijk besluit tot wijziging van het koninklijk besluit van 23 juni 2010 betreffende de mariene strategie voor de Belgische zeegebieden	2019-06-11/05

Belgische en Vlaamse wetgeving (vervolg)		
Afkorting	Titel	Dossiernummer
Koninklijke besluiten (vervolg)		
KB van 22 juli 2019	Koninklijk besluit tot vaststelling van de procedure tot het bekomen van een gebruiksvergunning voor de zones voor commerciële en industriële activiteiten in de zeegebieden onder de rechtsbevoegdheid van België	2019-07-22/17
KB van 4 februari 2020	Koninklijk besluit tot instelling van veiligheidszones in de zeegebieden onder Belgische rechtsbevoegdheid	2020-02-04/12
Wetten		
Bijzondere wet van 8 augustus 1980	Bijzondere wet tot hervorming der instellingen	1980-08-08/02
Wet van 11 mei 1995	Wet houdende goedkeuring van het Verdrag inzake biologische diversiteit, en Bijlagen I en II, gedaan te Rio de Janeiro op 5 juni 1992.	1995-05-11/61
Wet van 20 januari 1999	Wet ter bescherming van het mariene milieu en ter organisatie van de mariene ruimtelijke planning in de zeegebieden onder de rechtsbevoegdheid van België	1999-01-20/33
Wet van 20 juli 2012	Wet tot wijziging van de wet van 20 januari 1999 ter bescherming van het mariene milieu in de zeegebieden onder de rechtsbevoegdheid van België, wat de organisatie van de mariene ruimtelijke planning betreft	2012-07-20/39